

Deželna kriza in problemi naše narodne manjšine

Deželni svet Furlanije - Julijske krajine je na seji, ki je bila v sredo, 16. t.m., vzel na znanje odstop predsednika deželnega odbora Comellija in celotne njegove vlade. Predsednik deželnega sveta Colli je po izjavah predstavnikov posameznih svetovalskih skupin prekinil zasedanje in napovedal, da se bo deželni zbor ponovno sestel 1. februarja.

Kriza deželne vlade ni, kot je dobro znano, toliko posledica nesoglasij, ki naj bi nastala v okviru zavezništva, ki je podpiralo dosedanje demokristjansko enobarvno deželno vlado, temveč predvsem posledica splošnega političnega stanja v državi. Že lani se je namreč hudo zamajala tako imenovana politika narodne solidarnosti, ki si jo je bil zamislil in tudi uresničil pokojni Aldo Moro, a katere je bilo po njegovi ugrabitvi in nasilni smrti kaj kmalu konec. Zavezništvo, ki so ga v deželi Furlaniji - Julijski krajini sestavljale Krščanska demokracija, komunistična partija, socialistična, socialdemokratska in republikanska stranka ter Slovenska skupnost, je več mesecev kljubovalo viharju v Rimu, vendar se mu končno ni moglo več upirati in se je z odstopom predsednika Comellija tudi formalno razšlo.

Zdaj se seveda postavlja vprašanje, kdo oziroma katere politične stranke bodo sklenile novo zavezništvo, katerega izraz bo nova deželna vlada. Vprašanje je silno kočljivo, zaradi česar je rok, ki ga je določil predsednik deželnega sveta Colli (takšen rok v resnici ustreza natančnim zakonskim predpisom), po vsej verjetnosti prekratek, da bi se stranke mogle sporazumeti glede novega zavezništva in nove deželne vlade. Po vsej verjetnosti bo treba počakati na potek ter izid vsedržavnega kongresa krščanskodemokratske stranke, ki bo na začetku prihodnjega meseca v Rimu. Stranka relativne večine v deželi Furlaniji - Julijski krajini je sicer konec prejšnjega tedna imela v kraju San Vito ob Tilmentu deželni kongres, vendar razprava na tem kongresu ni niti nakazala oblike rešitve krize v deželnem svetu, saj se je dejansko omejila le na splošno politično problematiko.

Kriza deželne vlade pobilže zadeva tudi slovensko narodnostno skupnost v Furlaniji

(Dalje na 5. strani)

Šah Združenim državam v Perziji

Tiskovne agencije poročajo, da se usmerjajo sovjetske čete v Afganistanu proti perzijski meji. Neka sovjetska oklepna divizija je baje že blizu skrajne južne meje. V nekaj urah bi lahko dosegla, v primeru, da vdre v Iran ali Pakistan, vode Arabskega morja oziroma Indijskega oceana. Zaprla bi Perzijski zaliv in s tem bi dobila Sovjetska zveza nadzorstvo nad vsem prometom perzijskega in arabskega petroleja v Evropo in na Japonsko. Od Indijskega oceana jo loči le še okrog 500 kilometrov. Prav na tistem ozemlju pa žive Beludži, narod, soroden Afganistancem, ki že dolgo teži po lastni državi, katere pa mu niso dovolili niti Iranci niti svoj čas Angleži niti danes Pakistanci, kajti del beludžistanskega narodnega ozemlja leži v južnem Iranu, del pa v Pakistanu. Beludžistanci bi verjetno videli v Rusih osvoboditelje, če bi jim pripomogli do lastne, vsaj formalno neodvisne države. Za Sovjete torej ne bi bilo nič lažjega, kakor prevoziti še tistih 500 kilometrov, če bi se jim zazdelo potrebno, in ubili bi dve muhi na en mah.

Ni rečeno, da bodo to zdaj storili. Toda ob priložnosti gotovo. Bili bi norci, če ne bi izkoristili take priložnosti. Pred svetom

bi celo zaigrali vlogo osvoboditeljev podjarmljenih narodov, ki se borijo za svojo svobodo in neodvisnost.

Združene države pa so spravili Rusi s svojim vdorom v Afganistan v položaj, v katerem jim ne preostane nobena učinkovitost poteza. Dali so jim šah mat, da se izrazimo z jezikom šahistov. Vzeli so pobudo v svoje roke in spravili nasprotnika v stisko. Če so hoteli Američani z orožjem reagirati na zajetje talcev v svojem veleposlaništvu v Teheranu, bi bili morali to storiti takoj, pred sovjetskim vdorom v Afganistan. Danes tega ne morejo več storiti. Kakor hitro bi prvi ameriški vojaki stopili na perzijska tla, bi isto storili sovjetski vojaki in Američani bi obveljali pred očmi sveta, zlasti seveda tretjega sveta, za napadalce, Sovjeti pa za državo, ki je prišla napadnemu na pomoč, in verjetno bi jih pozdravili kot take tudi Perzijci, vsaj homeinovci, ne glede na njihov sedanji odnos do Sovjetske zveze. Če bodo Združene države blokirale Perzijo, je gotovo, da bo ta našla pomoč, hrano in industrijske izdelke pri Sovjetih. Združenim državam je torej odvzeta vsakršna možnost kake učinkovite pobude v

dalje na 2. strani ■

Predsednik Tito hudo bolan

Pozornost svetovne javnosti je zadnje dni obrnjena na slovensko prestolnico Ljubljano, kjer je v tamkajšnjem Kliničnem centru zdravja jugoslovanski predsednik Tito. Kirurški poseg na ožilju leve noge ni imel zaželenega uspeha, kar pomeni, da je bolnikovo stanje še vedno kritično, čeprav je jasno, da bodo zdravniki naredili vse, kar je v njihovi moči, da se prepreči najhujše.

Huda bolezen jugoslovanskega predsednika žal sovпада s trenutkom, ki je za ves svet zelo kočljiv in nevaren. Predsednik Tito bi namreč kot politik in državnik svetovnega formata mogel veliko prispevati, da se svetu prihrani novo gorje in da se njegova država, to je Jugoslavija, kot že nekajkrat v povojni zgodovini tudi tokrat ohrani izven kriznega območja.

Glede na hudo bolezen jugoslovanskega predsednika je v sosedni državi že stekel mehanizem, ki je predviden za takšen primer. Veliko vlogo ima predvsem predsedstvo republike, ki ga poleg Tita sestavlja po en pred-

stavnik vsake republike in avtonomne pokrajine, skupno torej devet članov. Predsednika Tita trenutno nadomešča Makedonec Lazar Koliševski, ki je začasni podpredsednik predsedstva republike. Podoben položaj je tudi v predsedstvu Zveze komunistov Jugoslavije. Pred dnevi je zasedal na izredni seji Centralni komite Zveze komunistov in najprej vzel na znanje poročilo o poteku Titove bolezni ter nato razpravljalo o kočljivih mednarodnih problemih ter o gospodarskem in družbenem položaju v državi. Tako se je namreč glasilo uradno poročilo, ki je bilo objavljeno ob sklepu izredne seje. Jasno pa je, da so na seji odobrili tudi vrsto ukrepov, ki so v zvezi s predsednikovo boleznijo kot tudi s trenutnim kočljivim položajem v svetu.

Predsednik Tito še dalje sprejema v Kliničnem centru v Ljubljani številne brzojavke in poslanice z vsega sveta. Znani državniki in politiki mu pošiljajo voščila za čimprejšnje okrevanje in mu želijo, da bi spet kmalu mogel opravljati svoje državniške dolžnosti.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 20. januarja, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.00 Poslušali boste; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 Mladinski oder: »Stari ribič in njegova barka« (Joško Lukeš), Radijski oder; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Okuole ognjišča — pred studencan; 15.00 Šport in glasba ter neposredni prenosi z naših prireditelj; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 21. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.45 Socialna problematika; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Po stopinjah staršev; 12.00 »Okuole ognjišča — pred studencan; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: »Zdaj pa zapojmo!«; 15.00 Glasbeni ping pong; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenski oktet v goriškem Avditoriju; 17.35 Glasbeni drobiž; 18.00 Kulturno pismo; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 22. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 9.00 Iz arhiva — Zvonimir Bajsič: »Glej, kako lepo se dan prične«, radijska komedija, Prevod in režija: Majda Skrbinek, Radijski oder; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Vam še ugajajo? 12.00 Kulturno pismo; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Odraslim prepovedano! 15.00 Rezervirano za...; 15.30 Doba kantavtorjev; 16.00 Kulturna rubrika slovenskih časopisov v Italiji; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenski oktet v goriškem Avditoriju; 18.00 Igre o našem pesništvu — Mirko Mahnič: »Levstikova samota«, Radijski oder; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 23. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 12.00 »Pod Matajurjan«, posebnosti in omika Nadiških dolin; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: »Odprimo knjigo pravice; 15.00 Glasbeno popoldne; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 17.30 Slavni pevci; 18.00 Slovenska književnost v Italiji; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 24. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Iz arhiva — Ivan Mrak: »Sinovi starega Rimljana«, Radijski oder; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Jugoslovanski pevci; 12.00 Mikrofon v razredu; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence; 14.30 Na goriškem valu; 15.00 Mladi pisci; 15.15 Najnovejša izdaja plošč; 16.00 Dvignjena zaveza — gledališki trenutek doma in drugod; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Skladbe z nabožno tematiko; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 25. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Domače popevke; 12.00 Ponovitev četrtekovega Kulturnega prostora; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence; 15.00 Po končani univerzi; 16.00 Mikrofon v razredu; 16.30 S pesmijo po svetu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki in monografije; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 26. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Iz arhiva — Ivan Mrak: »Sinovi starega Rimljana«, Radijski oder; 9.45 Plesni orkester RTV Ljubljana; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čier so včas' b'le, glasnik Kanalske doline; 12.30 Pesem poje o...; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence; 14.30 »Vse lepo, vaš Peter!«; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Portreti naših igralcev; 18.30 Pesmi brez besed; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Šah Združenim državam v Perziji

■ nadaljevanje s 1. strani

Perziji. Zapravili so si jo z neodločnostjo in počasnostjo svojega reagiranja ter z idejno nejasnostjo svoje politike.

Tu ne gre za kako kritiziranje ameriške politike za vsako ceno ali zlohotnost do nje. Gre za analizo politike, ki je že drago stala ves svobodni svet in ga lahko stane še dražje. Osnovna razlika med sovjetsko in ameriško politiko je ta, da gleda prva v prihodnost, druga pa ima pred očmi samo sedanjost. Prva hoče preurediti svet po svojih načrtih, druga pa se krčevito trudi, da bi ohranila vse tako, kakor je. Zato uživa Sovjetska zveza simpatije vseh gibanj, ki se trudijo za osvoboditev kolonialnih in drugih podložnih narodov, kajti Sovjeti načelno in krepko podpirajo vsa levo usmerjena osvobodilna gibanja, osvobodilna gibanja pa so ravno zaradi tega skoro vsa levo usmerjena, ker se zanašajo na podporo Sovjetske zveze, dobro vedo, da v nobenem primeru ne bodo deležna podpore pri Američanih, ki jim gre samo za »status quo«, za to, da ohranijo položaj tak, kakršen je. V Sovjetski zvezi vidijo torej svojega prijatelja in svoje upanje vsa osvobodilna in revolucionarna gibanja od ETE in IRE do Beludžistancev in črncev v Rodeziji ter Južni Afriki (da o palestinskih teroristih niti ne govorimo), medtem ko Združene države dosledno ignorirajo vsa ne samo ekstremistično revolucionarna, ampak tudi demokratična osvobodilna gibanja v svetu. Če že, podprejo ob priložnosti samo črna osvobodilna gibanja v Afriki, v konkurenčnem boju s Sovjeti, v katerem pa spet potegnejo zaradi nedoslednosti in površnosti ta kratko. Tako so Združene države izgubile tekmo s Sovjetsko zvezo v Angoli, Mozambiku, Abesiniji in še marsikje.

Američani ne poznajo in doslej niti niso hoteli poznati narodnoosvobodilnih gibanj podložnih narodov. Skoro brez izjeme so vedno podprli zatiravske režime in jim nudili orožje, denar in vse drugo v bo-

ju proti tistim, ki so se upirali zatiravcem. Sovjetska zveza, ki ima sama svoj lastni kolonialni imperij, edini, ki je ostal še nedotaknjen, pa spretno igra na karto osvobodilnih gibanj in s to karto nujno zmaga, ali pa si vsaj pridobiva simpatije pri zatiranih. Teh ne zanima usoda zatiranih narodov v Sovjetski zvezi. Zanima jih le njihova lastna usoda. Zato vidijo v Sovjetski zvezi potencialno rešiteljico, dosledno protikolonialistično in protiimperialistično silo, zaveznico v boju za osvoboditev lastnega naroda. Tako je bilo med vojno v Jugoslaviji in tako je danes gotovo tudi v srednji Aziji. Naravnost čudno bi bilo, če ne bi Kurdi, Beludžistanci in Azerbejžanci željno čakali na sovjetsko vojsko.

Ni videti, kaj bi lahko zadržalo Ruse, da prevozijo s svojimi tanki in oklepnimi avti še tistih borih 500 kilometrov, ki jih

OPRAVIČUJEMO SE BRALCEM

zaradi izpada številke Novega lista, ki bi bila morala iziti 3. januarja. Izid so preprečile tehnične težave.

Uredništvo in uprava

ločijo od Perzijskega zaliva in s tem do Indijskega oceana. Če bodo potrebovali kako perzijsko ali pakistansko vlado, ki jih bo sama poklicala tja, jih to ne bo stalo veliko truda. Ena noč in kak bataljon letalsko pripelane sovjetske vojske, kot v Kabulu, pa se bo znašel na vladi človek, ki jih bo »poklical na pomoč«. Kaj preostane Američanom? O tem naj bi vsaj zdaj temeljito razmislili Carter in njegovi svetovavci. Gotovo pa je, da politika brez idej in brez prave vizije o bodočnosti, politika, ki jo določajo zgolj trenutni interesi, ne zadostuje več. Potrebne so daljnosežnejše ideje in koncepti.

Slovenska skupnost vložila zakonski predlog o globalni zaščiti manjšine

Po sklepu deželnega tajništva Slovenske skupnosti z dne 10. t. m. je njen deželni tajnik Štoka vložil 12. t. m. tako v poslanski zbornici kot v senatu zakonski osnutek, ki ga je SSK vložila 17.7.1978 tudi v deželnem svetu Furlanije - Julijske kraine. Zakonski osnutek, ki je naletel na precejšen odmev tako s strani strank ustavnega loka kot s strani demokratičnih družbenih sil, je sestavljen iz 24. členov, ki v šestih poglavjih obravnavajo bistvena vprašanja bitnosti in razvoja slovenske narodne skupnosti v Italiji in je torej jasen odgovor v iskanju pravične in globalne zaščite.

V prvem poglavju se zakonski osnutek SSK sooča s pravico vsestranskega priznanja slovenske narodne skupnosti kot subjekta, in to na podlagi člena 6 republiške ustave. V drugem poglavju je govor o uporabi slovenščine v javnih uradih in v javnosti. Tretje poglavje rešuje problem slovenskega šolstva v naši deželi, četrto govori o kulturnem in vsesplošnem

razvoju naše dežele, s posebnim ozirom na razvoj slovenske kulture, slovenske umetnosti ter tradicij. Peto poglavje je posvečeno socialno-ekonomskim ter ambientalnim problemom, medtem ko se v zadnjem poglavju zakonski osnutek SSK sooča predvsem z roki izvršilnih norm tega zakona.

Tiskovno poročilo SSK pravi nadalje, da je njen zastopnik vložil imenovani zakonski osnutek v senatu in v poslanski zbornici in ga poleg tega posredoval tudi načelnikom svetovalskih skupin ustavnega loka ter mešani skupini.

SSK — zaključuje uradno sporočilo — je ustave predložila svoj zakonski osnutek, ki ga morajo vse demokratične stranke, tudi v duhu tako v obliki peticije na podlagi člena 50 osimskih sporazumov, čimprej vzeti v resen in globok pretres, da bomo tako Slovenci v Italiji končno deležni vsestranske zaščite svojih družbenih in narodnih pravic.

Kaj bi se zgodilo v primeru tretje svetovne vojne

Vsi govorijo in pišejo o možnosti tretje svetovne vojne, vendar pa le malokdo verjame, da bi moglo priti do nje. Nekateri se zanašajo na poravnano med obema največjima silama na osnovi nove razdelitve interesnih con. Drugi menijo, da nobena ne bo hotela tvegati atomske vojne in zato ne bo šla predaleč. Tretji upajo, da Sovjetska zveza ne bo hotela preveč izzivati. Četrty upajo, da bodo Združene države vedno spet popustile kakor doslej in vojna zato sploh ne bo potrebna.

Toda vendarle se lahko zgodi, da bo prišlo do tretje svetovne vojne, kajti pamet in logika, še manj pa neutemeljeni upi navadno ne odločajo o tem. Odločajo največkrat malenkosti. Prvo svetovno vojno je sprožil napol blazni, jetični Princip, ki je bil dostopen za prišepetavanje, naj sproži revolver, ki mu ga je srbska obveščevalna služba potisnila v roke. Drugo svetovno vojno je povročil napol nori Hitler zaradi Gdanska. Tretjo lahko povzroči spet kak napol norec zaradi podobne malenkosti, recimo zaradi »osvoboditve« Beludžistana.

Kaj bi se zgodilo v takem primeru? Kako bi potekala vojna?

Ni izključeno, da bi bilo uporabljeno tudi atomsko orožje in da bi vojna zadobila prej ali slej tako strašno, apokaliptično podobo, kot nam jo slikajo pisatelji fantastičnih romanov. Vendar pa to ni zelo verjetno, kajti taka vojna bi zadela obe strani enako in tako ne bi bilo ne zmagovavca ne premaganca, vse bi bilo eno samo pokopališče in pogorišče, okuženo z atomskim žarjenjem. Zato je bolj verjetno, da bi se tako Zahod kot Vzhod bojevala z »navadnim« orožjem, seveda ob uporabi napalma in vseh mogočih drugih hudičevih iznajdb in moderne tehnike in prid oboroževalne industrije. Druga svetovna vojna bi se nam zdelala v primerjavi s tretjo prava idila. Bombe vseh vrst bi deževale na mesta in tudi na manjše kraje ter prometna središča. Najbolj bi bila udarjena industrijska in upravna središča, prav tako pa tudi poljedelske pokrajine, da bi si sovražniki medsebojno uničili letino in povzročili krizo v prehrani.

V začetku bi nedvomno imeli prednost Sovjeti, ki so bolj pripravljeni na vojno in bi verjetno oni določili trenutek za začetek, bodisi z nenadnim napadom bodisi da bi izzvali Zahod, npr. z vdorom v Iran ali Pakistan ali zasedbo kake druge države v Aziji ali Evropi. Tako bi jih npr. lahko zamikala Jugoslavija, pri čemer bi seveda spet zaigrali na karto kake lutkovne vlade. To bi jim mogla preprečiti samo izredna budnost jugoslovanske politike, partije in javnosti ter seveda vojske. Brez večjih težav in ob močni opori petih kolon bi sovjetske vojske prodrle do Atlantskega oceana na Norveškem, v Nemčiji, Holandiji in Belgiji. Francija bi verjetno skušala ostati nevtralna, medtem ko bi skušale Združene države braniti Iberski polotok. Brez hujših ovir bi Sovjeti zasedli tudi Balkan in severno ter srednjo Italijo. Zahodna obramba bi skušala držati Sicilijo in Sardinijo.

V Aziji bi se Sovjeti polastili Turčije, Irana in Pakistana, verjetno pa bi od vseh strani napadli tudi Kitajsko, s sovjetskega

ozemlja in iz Vietnama. V kratkem bi Sovjeti tako obvladali skoro vso Evropo in Azijo (čeprav bi pri tem doživeli nekaj težkih izgub zlasti v Nemčiji in na Kitajskem, morda tudi v Turčiji). Vojna bi nato stagnirala. Ameriška vojna industrija bi delala s polno paro, ameriška in britanska letala ter rakete bi bombardirale sovjetska oporišča v Sovjetski zvezi sami in Evropi ter Aziji. Začela bi se prava kemična in morda mikrobna vojna. Sovjeti bi skušali odgovorjati zlasti z raketami, ki bi jih pošiljali na ameriška industrijska središča, in prodreti v Afriko.

V Aziji in Evropi, pa tudi v Afriki bi se začelo oglašati hudo pomanjkanje hrane, kar pa ne bi vplivalo na sovjetsko in satelitske vojske. Pač pa bi postajalo povsod na sovjetskem območju vedno hujše pomanjkanje industrijskih izdelkov. Rusi bi sicer razpolagali z nemško in drugo zahodno industrijo, toda ne bi mogli obvladati njene zapletene organizacije, zlasti ker bi pozaprli ali pobili podjetnike. Vedno bolj bi se čutilo pomanjkanje motornih vozil. Skušali bi jih nadomestiti z vlaki. Prometne težave bi postajale tako v Evropi kot v Aziji vedno hujše. Petroleja Sovjetom sicer ne bi manjkalo, a težko bi ga rafinirali in pra-

vočasno spravili na kraje, kjer bi ga potrebovali. Imeli bi hude letalske izgube in vedno bolj razbite prometne zveze. Podvrženi narodi bi se vedno bolj upirali. Začele bi se gverilske vojne na vseh koncih in krajih Evrope in Azije. Gverila, zlasti na Kitajskem, bi zadobila značaj izčrpaajoče dolge vojne. Sovjetski industriji bi začela pohajati sapa.

Tako bi se vlekle vojna morda dve ali tri leta, morda tudi še kakšno leto več. Upirati bi se začeli tudi podložni sovjetski narodi, katerim bi ameriška propaganda obetala neodvisnost in demokracijo. Sovjeti bi začeli zapuščati Kitajsko in Zahodno Evropo ter se umikati proti lastnim mejam. To bi moglo trajati še kaki dve leti. Izkrcale bi se velike ameriške vojske. Končno bi skušali Sovjeti sami organizirati gverilo na ozemljih, ki bi jih morali zapustiti. Končno bi prišlo do notranje krize v sovjetski partiji sami, na vrh bi prišlo krilo, ki bi bilo za mir. Začela bi se mirovna pogajanja, medtem ko bi se vojna še nadaljevala, a sovjetski odpor bi bil že manj odločen. Končno bi bilo podpisano premirje.

Z mirovno pogodbo bi se Rusija morala odpovedati vsemu svojemu kolonialnemu imperiju. V srednji Aziji in v vzhodni Evropi bi nastalo večje število novih držav, od obnovljenih Litve, Letonske ter Estonske do Ukrajine, Bele Rusije, Georgije, Armenije in še nekaterih drugih kavkaških držav. Ostala bi prava Rusija, ki bi bila tako

(Dalje na 7. strani)

PROSTOR MLADIH

Nova številka skavtskega mesečnika »Jambor«

Najnovejša, 13. številka skavtskega mesečnika »Jambor« prinaša na uvodnem mestu članek »Čestitamo koroškim bratom«, v katerem Krotki bi vol — to skavtsko ime nosi zelo znan mladi slovenski tržaški izobraženec in publicist — opisuje, kako sta se skupini tržaških in goriških skavtov in skavtinj udeležili slovesnosti, s katero so koroški slovenski skavti obhajali dvajsetletnico svoje organizacije. Članek je napisan v duhu tople, lahko se reče prisrčne vzajemnosti in povezanosti med tržaškimi, goriškimi in koroškimi slovenskimi skavti in njihovimi organizacijami.

Sledi članek »Odgovornost skavtskih voditeljev in voditeljic«; gre za navodila, ki so bila sprejeta proti koncu oktobra lani na skavtskem zborovanju na Opčinah. Poudarek je na tem, da so voditelji skavtske organizacije za svoje delo odgovorni pred svojo vestjo, pred člani, članicami in njihovimi starši, pred organizacijo in pred našo narodno in versko skupnostjo.

Prijazni Jelen in vod Jelenov sta prispevala zanimivo napisano poročilo o svojem izletu v dolino Glinščice. Skupina Gamsi pa opisuje svoje vtise z lanskega jamboreeja v Logu pod Mangartom. Opisujejo zlasti omenjeno vas, t. j. Log, ki je med zadnjo svetovno vojno doživela veliko hudega; žal je bila to kar tipična usoda slovenskih vasi med zadnjo svetovno vojno v velikem delu Slovenije. Pred drugo svetovno vojno je štela vas Log pod Mangartom 780 prebivalcev, zdaj pa jih ima komaj 260. Večina ljudi se je preselila v mesta za zaslužkom. Na koncu zelo zanimivega in aktualnega članka zvmemo še nekaj etnografskih podatkov. Članek namreč pravi: »Najpogostejši priimki v vasi so: Črnuta, Trenko, Bencelj, Kravanja. Kot posebnost naj še povemo, da leži sneg tukaj od konca decembra pa

do konca marca. Pozimi temperatura pade tudi na manj kot dvanajst stopinj. Nekoč je ravno tam, kjer je bil postavljen zdaj skavtski tabor na jamboreeju, peljala ozka gaz, po kateri so domačini prevažali lončarijo na Koroško«. Nad takimi članki bodo imeli veselje zlasti prihodnji narodopisci in zgodovinarji.

Robi na kratko poroča o letošnji sezoni Stalnega slovenskega gledališča. Ob tem pride človeku nenadno na misel, zakaj se imenuje naše gledališče Stalno slovensko gledališče in ne Slovensko stalno gledališče? Zakaj ni beseda Slovensko na prvem mestu? Že od vsega začetka slovensko uho čuti, da nekaj ni v redu z imenom našega gledališča, vendar pa se najbrž doslej še nihče ni vprašal, kaj je narobe.

Objavljeno je tudi daljše poročilo o obisku znanega mladega duhovnika in prosvetnega delavca g. Pohajača v Severni Ameriki, a žal le po njegovem pripovedovanju. Poročilo je napisano zgoščeno, pa zanimivo. Vesela lastovica pa je napisala lep članek v spomin smrtno ponesrečenemu skavtskemu bratu. Naj omenimo še prijetno napisan članek o izletu na Prisojnik. Čudno se zdi samo, da je avtor Sladkosnedni lev zapisal, da avtostopistki, ki ju je potegnil s svojim avtom malo naprej, »žal nista bili ne Švedinji ne Nemki, pač pa preprosto nekje iz Kobarida doma«. Mogoče bi lahko samo on pojasnil, zakaj mu je žal, da vozi v svojem avtu dve mladi Slovenki namesto dveh Švedinj ali Nemki. Večina drugih bi nedvomno bila bolj zadovoljna, da se znajde v družbi z dvema slovenskima dekletoma in da jima pomaga namesto dvema tujkama. Slovenke mu morda lahko oprostijo samo z ozirom na to, da je ves članek napisan v humorističnem in nekoliko zafrkljivem tonu.

Slovenska skupnost o aktualnih problemih manjšine v Italiji

V četrtek, 10. januarja, se je v Jamljah sestalo deželno tajništvo Slovenske skupnosti. Glavni del seje je bil posvečen trenutnemu položaju slovenske narodne manjšine v Italiji s posebnim ozirom na posledice neizpolnjenih obveznosti notranjega in mednarodnega značaja italijanske države do nje.

Uvodoma je deželno vodstvo SSK izrazilo zaprepanost nad vdorom sovjetskih čet v Afganistan in ga ostro obsodila kot napad in grobo teptanje pravice vsakega naroda in države do neodvisnosti in demokratičnega razvoja.

Tudi položaj v Italiji je zaskrbljujoč zaradi razbohotenja političnega in navadnega terorizma, tako da mora vlada večji del svojih naporov usmeriti v boj proti njemu, medtem ko se gospodarstvo v državi slabša zaradi inflacije in še drugih dejavnikov, zaradi česar so najbolj prizadeti najšibkejši sloji prebivalstva.

Glede odprtja krize v odboru dežele Furlanije - Julijske krajine, do katerega je prišlo v prejšnjih dneh na zahtevo in po dogovoru večine strank, ki so ga doslej podpirale od zunaj, deželno tajništvo SSK želi ponovno poudariti, da je razčiščenje med političnimi silami v deželnem svetu nujno potrebno ne samo z vidika splošnih interesov celotne dežele, temveč tudi slovenske manjšine, ki mora imeti možnost enakopravnega sodelovanja in sodelovanja na splošno in za uveljavljanje svojih specifičnih potreb še posebno. Razvoj prihodnjih tednov ali mesecev bo pokazal, ali bo Slovenska skupnost lahko sodelovala v novem deželnem odboru ali bo prešla v demokratično opozicijo. Ena njenih temeljnih zahtev je, da deželni odbor v katerikoli sestavi ne bo mogel mimo prisotnosti Slovencev, če noče diskreditirati toliko opevanih izjav o specifični vlogi naše dežele zaradi njenega zemljepisnega in kulturnega položaja.

Deželno tajništvo SSK opozarja, da je vprašanje globalne zaščite zašlo v kritično mrtvilo iz že znanih razlogov ter kroničnega pomanjkanja resnične politične volje pri vladi, parlamentarnih silah in tukajšnjih krajevnih dejavnikih večinskega naroda. Zato je potrebno, da se vse tiste politične sile, ki zatrjujejo, da so za manjšinsko zaščito, to hotenje poka-

žejo na pristojnih mestih. Rimska vlada in parlament sta izčrpno seznanjena z našimi zahtevami in pričakovanji, ki so jih prikazale delegacije Slovencev v zadnjih letih ter slovenski člani posebne vladne komisije, ki se je sestajala eno leto in pol. Če bo potrebno, bodo kvalificirani predstavniki manjšine lahko dali vsa nadaljnja podrobnejša pojasnila vladi ali parlamentu.

Deželno tajništvo je nadalje na četrtkovi seji poročalo o nedavnem srečanju delegacije SSK z državnim podtajnikom v predsedstvu vlade poslancem Bressanijem. Glavni predmet

tega srečanja je bilo vprašanje zaščitnega zakona za Slovence v naši deželi. Italijanska država oziroma njene odgovorne politične sile so namreč zamudile že preveč priložnosti, da bi zadostile upravičenim težnjam slovenske manjšine po enakopravnem življenju, kar je negativno vplivalo na razvoj demokratičnih sil v naših krajih in med samo slovensko manjšino.

Visoki vladni predstavnik je pokazal znatno stopnjo informiranosti o naših problemih in zagotovil njihovo nadaljnjo poglobitev.

Končno je deželno tajništvo v smislu sklepov zadnjega strankinega deželnega sveta dalo konkretni nalog, da se takoj izvrši predložitev zakonskega osnutka SSK o globalni zaščiti slovenske manjšine v Italiji v parlamentu.

ODPRTJE SODNEGA LETA V TRSTU

»V imenu italijanskega ljudstva proglašam za odprto sodno leto 1980 v okrožju našega prizivnega sodišča«.

S to tradicionalno formulo je 11. januarja odprl novo sodno leto v Trstu prvi predsednik prizivnega sodišča Eugenio Zumin. Kot v Trstu, so tudi pri prizivnih sodiščih drugod po Italiji istega dne pričeli novo sodno leto. Svečanost pri kasaciji v Rimu pa je bila že 9. januarja.

Osrednja točka slovesnosti v Trstu je bilo poročilo, katero je o stanju sodstva v naši deželi podal glavni državni pravobranilec Mario Cariglia. Mesto glavnega republiškega pravdnika je trenutno v Trstu namreč nezasedeno.

V zvezi s položajem sodstva in s splošnim stanjem družbe je Cariglia spomnil na nedavne besede državnega poglavarja, da se nahajamo pred zahrbtnimi in krvoločnimi pastmi. V življenju narodov so trenutki teme, ki so videti brezupni, in italijansko ljudstvo je doživelo takšne trenutke. Ko pa je ljudstvo našlo enotnost, je po Pertinijevih besedah znalo zapisati v svoji zgodovini preko ostrih bojov svetle dneve. Zaradi tega je treba spet najti zaupanje v tiste ideale, ki so ustvarili iz Italije svobodno državo, ter vero v sposobnost človeštva, da premaga barbarstvo.

Cariglia se je ob tej priložnosti poklonil spomenu sodnikov in pripadnikov varnostnih

sil, ki so padli v boju proti političnemu in navadnemu kriminalu.

Glede takoimenovane krize sodstva je rekel, da gre za pomanjkljivosti zakonskega sistema, za pomanjkanje osebja, za nezadostnost struktur, za negativne vplive ekonomskega značaja na delo ter za naraščanje organiziranega kriminala. Izrecno je opozoril na kazenski postopnik, ki velja za velikega bolnika italijanskega sodnega sistema. V pripravi je nov kazenski postopnik na osnovi zamisli iz leta 1960 ter zakona o pooblastilih iz leta 1974. Tako je praktično že zastarel še pred odobritvijo, ker se je položaj od takrat znatno spremenil zaradi naraščanja organiziranega terorizma in navadnega kriminala ter je bila vlada prisiljena sprejeti celo vrsto novih zakonskih ukrepov. Slednji ukrepi zmanjšujejo pravice posameznika v nasprotju z zamislijo novega kazenskega postopnika ter krepijo kolektivno solidarnost.

Poročilu Cariglie so priložene statistike, iz katerih je razvidno, da je bilo od 1. novembra 1978 do 31. oktobra 1979 v okrožju tržaškega prizivnega sodišča prijavljenih 51 tisoč 246 kaznivih dejanj. Na prvem mestu so tatvine (20 tisoč 37 kaznivih dejanj) ter nenamerne telesne poškodbe (6 tisoč 648 kaznivih dejanj). Pri slednjem gre zlasti za avtomobilske incidente.

V civilnopравnih sporih so na prvem mestu ravno pravde za odškodnino zaradi avtomobilskih incidentov. Število teh pravnih narašča kljub uvedbi obveznega avtomobilskega zavarovanja ter nastaja upravičen dvom, ali ne prispeva prav zavarovanje k omenjenemu porastu. Seveda ima zavarovanje svoj socialni pomen ter je treba žrtvam prometnih incidentov odškodnino čimprej izplačati.

Naraščajo tudi delovni spori ter interesni spori med zakonci. Po drugi strani se število pravnih zahtev in razporok v primerih s prejšnjimi leti ni povečalo. V devetih letih po zadevni reformi ni nastal noben tek dr-

(Dalje na 7. strani)

—o—

DRUŠTVO SLOVENSKEGA IZOBRAZENECV
v Trstu
vabi na

RAZGOVOR O TEOLOGIJI HANSA KUNGA
v ponedeljek, 21. januarja, ob 20.15 v dvorani Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3.

Sodelujejo mons. Lojze Škerl, Albin Grmek in Alojz Rebula.

Mladinska komisija SSK obsoja sovjetski vojaški poseg

Mladinska komisija Slovenske skupnosti je na svoji redni seji dne 10. januarja 1980 med drugim sprejela naslednjo resolucijo:

Ob dogodkih, kot je nedavna okupacija Afganistana s strani sovjetskih čet in boj afganistanskega ljudstva za neodvisnost, mladina ne more ostati ravnodušna. Gre za temeljna načela miru na svetu, svobode in suverenosti držav in narodov, za načelo nevmešavanja ter za odklanjanje nasilja pri reševanju sporov. Krvavi dogodki v Afganistanu predstavljajo kršitev vseh teh načel, poleg tega pa ustvarjajo hudo nevarnost za svetovni mir. V času ponovne tekme k jedrskemu oboroževanju je ta poseg hudo stopnjevanje napetosti in prispevek najslabše vrste za krepitev blo-

kovske delitve sveta. Mladina Slovenske skupnosti je solidarna z afganistanskim odporištvom in se zavzema za tako urejanje mednarodnih odnosov, ki ne sloni na pravici močnejšega, temveč na svobodnem dogovarjanju med suverenimi državami.

Krvavi dogodki teh dni v Italiji pa nas obenem opozarjajo na problem demokracije in nasilja v državi. Nasilje sega vedno pogosteje tudi v naše kraje, npr. s požigom komunističnega in demokratičnega sedeža v Trstu. Tudi v notranjih odnosih, tako kot v meddržavnih odnosih, je treba obsoditi nasilje kot metodo za uveljavljanje ideologij in programov. Ne gre le za odnos do vidnih in krvavih pojavov terorizma.

Vesti iz Števerjana

Seja občinskega sveta. Zasedal je v petek, 21. decembra, pod predsedstvom župana Stanislava Klanjščka. Najvažnejša točka na dnevnem redu je bilo sprejetje sklepa odbora, da se vloži prošnja na deželno vlado za nakazilo 400 milijonov lir za ojačenje občinskega vodovoda. Kot je znano, so v Števerjanu precejšnje težave z dobavo vode, še posebno zaradi vedno večjega števila stanovanj in vedno večjih potreb v kmetijstvu. Zato je nujno potrebno, da pride čimprej do ojačenja vodovoda. Svet je tudi odobril nekaj sklepov v zvezi z obnovo po potresu in z vprašanji osebja; nadalje so določili 700 tisoč lir občinski knjižnici za nakup knjig in revij. Govor je bil tudi o razdelitvi zdravstvenih področij, določenih v deželnem načrtu. Svetovalci so odobrili še 8 milijonov za dokončno ureditev pokopališča v Števerjanu in na Jazbinah, ob koncu pa še 34 milijonov lir za dela pri novi šoli. Kot je razvidno, potekajo dela v števerjanski občini po določenem načrtu, tako da bodo v kratkem izvedena vsa dela, ki so bila nujna in ki so zahtevala veliko truda in prizadevanja občinskih upraviteljev: tu mislimo predvsem na novo šolo, na ureditev oz. razširitev pokopališč, na obnovo občinske stavbe in končno še na ojačenje vodovoda. To so izredna dela, pomembna za vso števerjansko skupnost in katera bo občinska uprava izvedla do kraja. V bistvu gre za velikopotezen program, ki si ga je Slovenska skupnost v Števerjanu zastavila po zadnjih volitvah in ki danes prihaja do realizacije; poleg tega je treba upoštevati še manjše, a nič manj važne potrebe, ki jim je občinska uprava našla primerno rešitev. Zadnja seja v lanskem letu se je zaključila z voščili, ki jih je števerjanski župan izrekel vsem svetovalcem in občanom.

Natečaj »Jesen«. Pred časom smo že poročali o ustanovitvi števerjanskega fotokluba in o njegovem programu. Ena izmed prvih točk tega programa je bila organizacija natečaja na temo »Jesen«. Da je ta prvi poskus imel poseben uspeh, so nam organizatorji dokazali pretekli ponedeljek, ko so v Sedejevem domu prikazali diapozitive vseh fotografov in amaterjev, ki so se udeležili natečaja. Teh je bilo točno petdeset. Vsak je prispeval tri diapozitive, tako da smo lahko občudovali 150 diapozitivov, med katerimi je bilo precej prav dobrih. Razumljivo je, da so nekatera dela bila še nekoliko »začetniška«, vendar splošen vtis

je bil, da je med nami precej dobrih fotografov, ki si bodo s primernim študijem lahko pridobili še večjega znanja in priučili tehniko dobrega fotografiranja. Mislimo, da je organizacija tečaja za fotografe ena izmed važnejših nalog, ki jih bo fotoklub izvedel v prihodnosti. Tega natečaja se je udeležilo, kot rečeno, 50 fotoamaterjev, iz domačega kraja, iz Gorice, nekateri tudi iz Trsta in bližnjih furlanskih vasi. Moramo reči, da je bil pravi uspeh za novoustanovljeno fotografsko družino iz Števerjana. Tema je bila jesen in vsi so posrečeno prikazali nekaj motivov tega let-

nega časa. Organizatorji so tudi imenovali veččlansko komisijo, ki je diapozitive ocenila in določila tudi tri nagrade, poleg tega pa je še omenila nekatera vredna dela. Za najboljši diapozitiv v Brdih je prejel prvo nagrado Matej Terpin, za najboljšo zbirko Comar Ermano iz Trsta, tretjo nagrado Sergio Monai iz Gorice, drugo Bevilacqua Claudio iz Krmina, prvo pa Dorini Rinaldo iz Gorice. Vsem, ki so sodelovali in članom ocenjevalne komisije se je zahvalil predsednik fotokluba Mario Klanjšček, ki je tudi omenil, da bodo kmalu organizirali natečaj na temo »Pomlad v Brdih«. Če upoštevamo izid prvega natečaja, si lahko pričakujemo, da bo naslednji zabeležil še večji uspeh; zanimanje med našimi ljudmi in na Goriškem za podobne manifestacije je veliko.

Popravilo zvonika v Pevmi

Od božičnih praznikov sta utihnili veliki in srednji zvon župnijske cerkve v Pevmi; tehniki, ki so si ogledali zvonik, so ugotovili, da so poškodbe na njem take, da ne dovoljujejo zvonjenja z vsemi tremi zvonovi. Mogoče je treba okvare pripisati potresu, ki je 1976 tudi pri nas poškodoval marsikatero stavbo. Vse kaže, da bo treba ves zvonik predelati in zagotoviti taka popravila, ki bodo omogočila celotno uporabo zvonov; to je seveda povezano s številnimi stroški. Toda domačini se niso ustrašili; nekateri pogumni in prizadevni možje so se odločili, da začnejo pobirati prispevke po družinah in tako je stekla akcija. V nekaj večerih so v Pevmi in na Oslavju obiskali vse hiše in nabrali tri milijone lir, ki bodo verjetno zadostovali za popravilo zvonika; zdi se, da ni družine, ki ne bi prispevala v ta namen. Vsi so se odločili, da izkažejo svojo dobro vo-

ljo in da župnijski skupnosti pripomorejo, da se reši to vprašanje. Cerkev sama nima verjetno zadostnih sredstev, da se loti tako velikega dela; vendar je bilo sedaj dokazano, da domačini rade volje priskočijo na pomoč, ko je potreba. To je vsekakor hvalevredno in dela čast vsem Pevmčanom in Oslavcem; morda bi se našel še drugod kak dobronik, saj po vseh časopisih beremo o številnih prispevkih za določene skupnosti ali objekte ali ustanove; le redkokdaj ali nikoli pa nismo brali o prispevkih za nekatere cerkve po naših vaseh. Če naši ljudje radi darujejo v razne namene, bi lahko včasih pomislili tudi na podobne primere. Vaščani iz Pevme in Oslavja so si skupno s svojim župnikom naložili breme, da izpeljejo do kraja to akcijo, tako da bodo zvonovi v župnijski cerkvi ponovno zadoneli in vernike vabili k službi božji.

Deželna kriza in problemi naše narodne manjšine

■ nadaljevanje s 1. strani

Julijski krajini, saj je jasno, da za obstoj in nadaljnji razvoj naše manjšine ni in ne more biti vseeno, kakšna bo nova deželna vlada in zlasti kakšen bo njen program. Prav deželna vlada namreč more in mora, morda celo v odločilni meri, prispevati k uresničevanju slovenskih zahtev in pričakovanj, ki jih strnjeno lahko označimo s ce-

lovito zakonsko zaščito, se pravi z odobritvijo vrsto zakonskih norm, ki naj manjšini zagotovijo obstoj in nadaljnji razvoj. Vprašanje nove deželne vlade je v ostalem izrednega pomena tudi zaradi postopnega uresničevanja osimskih sporazumov, saj je znano, da so prav deželi pri tem priznane važne pristojnosti. V tem pogledu je seveda kriza deželne vlade v tem trenutku nekaj silno negativnega, zlasti če pomislimo, da gredo h kraju pogajanja med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Jugoslavijo za sklenitev nove pogodbe o gospodarskem sodelovanju, pri čemer je neposredno prizadeto celotno območje vzdolž italijansko-jugoslovanske meje.

Interpelacija občinskih svetovalcev Slovenske skupnosti

V našem listu smo že objavili protestno pismo vseh štandreških organizacij v zvezi s poimenovanjem neke ulice v Štandrežu po Liviu Cecottiju. V tej zvezi sta tudi svetovalca SSK Damjan Paulin in Andrej Bratuž poslala goriškemu županu interpelacijo naslednje vsebine:

»V zvezi s soglasnim stališčem štandreškega prebivalstva, ki je preko svojih organizacij, kulturnih in športnih društev, ANPI-ja in rajonskega sveta z vlogo, ki jo je poslalo dne 19. novembra 1979 županu in načelnikom svetovalskih skupin zelo jasno izrazilo svoje nezadovoljstvo in obsodbo zaradi poimenovanja u-

lice med Tržaško cesto in Majnico po Liviu Cecottiju, čigar edina zasluga je bila, da se je v fašističnem obdobju kot prostovoljec udeležil napadalne vojne v Afriki in državljanske vojne v Španiji, podpisana občinska svetovalca SSK, ko sprejemata trditev, da tako poimenovanje pomeni izzivanje za prebivalstvo Štandreža in celotno slovensko skupnost in žalitev za vse, ki so se bojevali in darovali svoje življenje za padec fašističnega režima, vprašujeta župana, če nima spričo tudi teh stališč za primerno, da se prekliče omenjeni sklep in poimenuje zadevna ulica po osebi, ki zasluži takšno priznanje.«

Slovenska narodnostna skupnost in njene organizirane politične in družbene sile v naši deželi bodo prizadevanja za rešitev krize deželne vlade presojale predvsem po stališčih, ki jih bodo italijanske politične stranke zavzemale do vprašanja celovite zakonske zaščite manjšine in do oblik ter načinov uresničevanja osimskih sporazumov. Jasno je, da bodo v tem pogledu zahtevale predvsem več jasnosti, več odločnosti in zlasti več resnične volje ter angažiranosti za ureditev naših odprtih vprašanj, katerih pravična rešitev se nikakor ne more odlagati v nedogled.

Kaj bi se zgodilo v primeru...

(Nadaljevanje s 3. strani)

odrinjena daleč od meja Srednje Evrope. V Aziji bi se Kitajska hotela polastiti večjih kosov sedanjega sovjetskega ozemlja, posebno ob reki Amur in ob obali Tihega oceana, pa tudi v Srednji Aziji, toda temu bi se upirali tamkajšnji narodi, ki bi komaj dočakali svobodo. Vsekakor bi se pojavile kali novega velikega spora: med Združenimi državami in Kitajsko, ki pa se najbrž za zelo dolgo dobo, ali pa nikoli ne bi izcimil v pravo vojno, kajti Kitajska je odrinjena na preveč obrobno področje sveta, da bi mogla obvladati svetovne pomorske in kopne poti, kar bi se vsaj v začetku lahko posrečilo Sovjetski zvezi. Toda industrijsko je Sovjetska zveza mnogo prešibka, da bi lahko zmagala v vojni z Zahodom, in tudi preveč ranljiva v vprašanju živil. Pomoč zunanjih komunističnih partij, npr. italijanske ali francoske, bi se hitro izkazala za povsem iluzorno. V kratkem te stranke ne bi imele več nobene opore pri ljudstvu, če bi se dale ponižati v vlogo kolaboracionistov sovjetske zasedbe.

Tako se da sklepati po logiki. Če pa bi nastopili še drugi, zdaj nepredvidljivi dejavniki, pa bi stvari seveda lahko potekale tudi bistveno drugače, v enem ali drugem smislu, vendar pa v nobenem primeru ni pričakovati zmage Sovjetske zveze. Znanost je, da se moč demokracij pokaže ravno v kritičnih situacijah. Sovjetska totalitarna partija pa ima, enako kot svoj čas fashiistična in nacionalsocialistična, premalo ljudi, ki so navajeni misliti v kriznih položajih z lastno glavo in prevzeti nase veliko odgovornosti. Sovjetski možganski cen-

ter bi se zato hitro izčrpal in postal podoben igli na nekdanjih gramofonih, ki skoči iz svoje razine in ponorelo gode vedno isti odlomek.

—O—

STRAH ZARADI NEODLOČNOSTI ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE

Neodločnost Združenih držav glede sankcij proti Homeinijevemu Iranu zaradi talcev in glede sovjetskega vdora v Afganistan (doslej ni bil dejansko sprejet niti en sam vojaški ukrep, gospodarske sankcije pa ne bodo imele velikega učinka) povzroča skrajno zmedenost mednarodnega položaja. Mnogi opazovalci vidijo v tem samo nov povod tako Iranu kot Sovjetski zvezi za vztrajanje na poti svoje agresivnosti. Taka neodločnost pa vzbuja tudi strah v zaveznikih Združenih držav tako v okviru Atlantske zveze kot zunaj nje.

OSTRE POLEMIKE NA ZASEDANJU CENTRALNEGA KOMITEJA SOCIALISTIČNE STRANKE

Medtem ko pišemo, se v Rimu zaključuje zasedanje Centralnega komiteja socialistične stranke. Za to zasedanje je značilno predvsem dejstvo, da so znani priletni voditelji posameznih struj sklenili nekakšno zaveznitvo in ostro grajali način in metode, ki jih je uporabljal tajnik Craxi pri vodstvu stranke. Očitali so mu zlasti, da je avtoritarno vodil stranko in da se njena politika ni določevala v okviru Centralnega komiteja. Prav tako niso bili zadovoljni s Craxijevim uvodnim poročilom, češ da ni bilo preveč jasno glede glavnega socialističnega predloga o sestavi nujnostne vlade, v kateri bi bili tudi predstavniki komunistične partije. Craxi je sicer predlagal tako vlado, vendar je hkrati predvideval možnost, da Krščanska demokracija ta predlog odkloni. V tej zvezi se je Craxi skliceval na obljubo, ki jo je stranka dala pred lanskimi političnimi volitvami.

ODPRTJE SODNEGA LETA V TRSTU

(nadaljevanje s 4. strani)

žavljanov za ponovno svobodo v civilnem stanu. Posebno pozornost je Cariglia posvetil družinskemu pravu ter sodišču za mladoletne. O slednjem je dejal, da je v prehodnem obdobju.

V času od 1. novembra 1978 do 31. oktobra 1979 je bilo 82 tisoč 188 kazenskih postopkov, kar je nekoliko več kot v prejšnjem obdobju, ko je njihovo število doseglo 81 tisoč 709. 31. oktobra lani je bilo v zaostanku 20 tisoč 955 kazenskih postopkov.

Prostovoljnih umorov je bilo v omenje-

nem obdobju deset in oboroženih ropov — katerih število narašča — pa 239. Moralno propadanje dokazujeta tudi prostitucija in uživanje mamil, za katera je naša dežela postala nekako tranzitno ozemlje na poti od Vzhoda proti Zahodu.

Politični zločini — je dodal glavni državni pravobranilec — k sreči v našem okrožju niso dosegli zaskrbljive ravni kot drugod po državi. To tudi dokazuje miroljubni in delavni značaj našega prebivalstva ter so povzročitelji glavnih zločinov prispeli iz drugih pokrajin Italije ali iz tujine.

odkod in kako se je selilo, kako si je priborilo grudo, katero danes prekopava.

Zgodovinska vest, da so prišli Slovenci v 6. stoletju v kraje, kjer danes prebivajo, je pravljica. Menda slovenski učenjaki ne vedo, kdo jo je izumil, kvečjemu da se sklicujejo na kako staro, nerazumljivo kroniko ali pa na sklep prevernega jezikoslovca. Zgodovina sama tega ne ve. Odkar je ljubor Niederle (češki univerzitetni profesor) pričel svoje »Slovanske starožitnosti«, bi moralo biti za količkaj poučenega človeka nedostojno prebivati bajko o prihodu slovenskega naroda v 6. stoletju po Kristusu. Kolikor se da sploh po zgodovinski metodi znanstveno dokazati, je Niederle dočezal, da so Slovenci bivali že v 2. in 3., če ne že v 1. stoletju po Kr. v krajih, kjer so danes. Da so tja prišli šele takrat, tudi on ni dokazal, niti ni skušal, a tudi ne bi mogel dokazati. V novjšem delu »Povod in početki zapadnih Slovanov« (Praga 1919) pa Niederle celo dopušča ne le možnost, ampak celo verjetnost, da so bili vsaj zapadni Slovani prastanovalci.

To stališče je seveda v popolnem nasprotju s trditvami o preseljevanju narodov oz. slovanskih narodov. Spodbija pa tudi domneve o neki slovanski pradomovini neke v Zakarpatju, k čemur pribija dr. Tuma še naslednje:

Niederlejevi sklepi, v kolikor zapuščajo zgodovinska tla in se opirajo na germansko in od nje zašujeno slovensko jezikoslovje, so očitno napačni. Našega slovenskega gospodarsko-krajnega imenstva Niederle ni poznal in menda nikdo. Slovenci pa stanujemo ob zadnji jezikovni meji Slovanov, brez nas torej končno sklepanje ni možno...

Dr. Tuma je sodil verjetno povsem prav, ko je zapisal, da brez nas Slovencev končno sklepanje ni možno. Vendar pa najbrž ne zato, ker da stanujemo ob zadnji jezikovni meji Slovanov, pač pa zaradi tega, ker že na podlagi našega slovenskega jezika in njegovih starinskih oblik, npr. dvojine, ki je drugi slovanski in evropski jeziki nimajo, sklepamo na prazgodovinsko korenino slovenske kulture. Ta korenina nam priča o prastari dejavnosti in življenju ne le našega naroda, ampak človeka na splošno. Ohranjena je še bolj v slovenskih narečjih, dasi so zanemarjena, kot v preveč umetnem knjižnem jeziku in prvenstveno v izvirnem poimenovanju naravnih pojavov, krajevnih in ledinskih imenih, ki so spomenik prvotnega človekovega življenja.

Seveda istovetita tako dr. Tuma kot prof. Niederle jezik z narodom in s tem predpostavljata nek slovanski prastanov, iz katerega naj bi izšli današnji narodi slovanske jezikovne družine; ti naj bi si bili sorodni ne le po jeziku, ampak tudi po kulturi, rasi in krvi, česar seveda ne potrjuje nobena sociologija ali antropologija, le zgodovinske vztrajanje še nadalje na teh stališčih, ker so pač dogma političnih sistemov in njih ideologij.

Iz same zgodovine vemo, da so se npr. Franki, Burgundi, Langobardi, Vizigoti in še kateri poromanili t.j. sprejeli romansko govorico in razvili nov jezik. Niso pa seveda zamenjali svoje »germanske« krvi. Prav tako so se npr. Bolgari »poslovanili«. Njih

rasne in kulturne značilnosti so se spojile z drugimi, niso pa povsem izginile. In kolikokrat se je to dogajalo v predzgodovini, ve sam Bog.

Da so bivali na območju Alp pred prihodom Rimljanov, Kelti, je danes splošno prepričanje zgodovinarjev. Toda ti Kelti nam skoraj niso zapustili nikakih krajevnih in ledinskih imen, dasi se jezikoslovci na vse kriplje trudijo, zaradi vnaprejšnjih predpostavk zgodovinarjev, da bi alpska krajevna in ledinska imena spravili v zvezo s keltskim jezikom.

Presenetljivo pa je, da se številna ledinska imena na alpskem in prialpskem prostoru vse tja do Švice dajo pomensko pojasniti na osnovi slovenskega in deloma drugih slovanskih jezikov. To kaže na mogočnost, da Kelti in mogoče Iliri le niso živeli strnjeno na tem prostoru, pač pa drugo prebivalstvo, ki je govorilo slovenskemu podoben jezik.

Po vsem tem postane trditev zgodovinarjev, da se je izvršila naselitev Slovencev v vzhodne Alpe leta 568, ko so Langobardi odšli v Italijo in jim prepustili prostor, zgolj podmena, ki je ni nujno upoštevati.

Nič manj verjetna ni mogočnost, da so bivali Slovenci na tem prostoru že prej, lahko že v 1. stoletju po Kr., kot dopušča Niederle, ali pa da so bili prastanovalci, kot sodi dr. Tuma.

(Dalje)

KNUT HAMSUN POTEPUHI

OOOO Poslovenil Oton Župančič OOOOOOOOOO 80 OOOO

Ne, nista se sramovala drug pred drugim. Njune srčne skrivnosti so ležale razrahljane za njima in pred seboj nista imela ničesar trdnega in neomajnega. Postala sta potepuha tudi v ljubezni.

»Zdaj imava samo še štirinajst dni,« je rekla Loviza Magreta.

»Kaj pa bo v štirinajstih dneh?«

»Odpotujemo.«

»Kaj pa, če bi šla z menoj domov in se tam ogledala?« je vprašal Edevart, da bi jo skušal. »Mogoče bi te zamikalo ostati tam.«

»Ne, tukaj imaš otroka,« je rekel on. Molk.

»Imaš sama denar za listek?« je vprašal.

In odgovorila je odkritosrčno: »Da, Anders Vaade mi ga posodi.«

Nista se več sramovala drug pred drugim. Še pred nekaj meseci bi bilo Edevarta užalilo, če bi bila jemala na posodo pri kom drugem nego pri njem, še pred nekaj meseci tudi ona ne bi bila prešla Edevarta. O, oba sta se že predramila iz svoje blažene omamljenosti, oba sta bila razcepkana na malenkosti, nič več polne vdanosti. Nekaj, kar si je prej kratila, gotovo iz obzira zanj — zdaj je začela nenadoma nositi svoja prstana, saj sta bila lepa, in zakaj ju ne bi nosila! On je to gledal in ni rekel nič, ni ga Bog ve kako bolelo, ni poznal, odkod sta ta prstana, in je tudi ni vprašal. Še več: kadar se je še semtertja kedaj spomnila dogodka s petimi belimi prsti na njegovi janki, se je tej neumnosti srčno smejala in vprašala, ali ne bi šel še enkrat tja in ponovil. — »Saj bom prihodnjič. Kadar pride Anders Vaade v štacuno, se bom splazil v kuhinjo, da bosta ti in on lahko sama.« — »Da, Anders Vaade ni tako napačen, veš,« je rekla ona in ga branila. »Gotovo je bil tudi nekoliko vame zaljubljen. On mi je podaril ta prstan z biserom. Bilo je nekako leto za božič v Ameriki.«

— Edevart je odgovoril: »Saj lahko da sem tudi jaz dobil to in ono v dar od svoje gospodične —«

»Saj nisi zidal?«

»Zidal ali ne zidal — mar si tako na veliko navajena, Loviza Magreta?«

»Ne,« je rekla pohlevno. »Bog ve, da ne, saj si sam o tem govoril, zato sem rekla.«

Edevart: »Da, zidal bom, to zahteva nekaj časa, ali zidal bom. Postavil bom čedno hišico za nas tri. Ali naj se odpeljemo tja in si ogledamo stavbišče?«

»Spremila te bom,« je odgovorila.

To je bilo sklenjeno. Toda sama je silila, da bi se skoro odpravili, bilo je, kakor bi se ne obetala preveč prida od te vožnje in kakor bi hotela poskrbeti, da se vrnejo v dveh tednih, ko bodo odhajali Amerikanci. Tudi Edevart je bil v dvomih, bal se je prav tako kakor ona, da pojdeti zaman na pot. In kaj naj reče ljudem v zalivu, kadar pride s to žensko in tem otrokom? In kaj poreko ljudje?

Pa vendar —

Haabjörg je nekoliko žalovala. Zdaj je dobila od Julije Knoffove obe punčki in bi morala priti tretjič k njim in tam prespati in naposled vzeti s seboj mlado mačico,

zdaj pa ne bo z mačico nič. Edevart ji je moral obljubiti vse mlade mačke pri njem doma.

Zaklenili so vrata in odveslali, kmetija je bila zopet izumrla, nihče ni gledal za njimi, samo šumenje slapa jih je spremljalo čez zaliv. Oglasili so se pri sosedu Karlu in se z njim domenili, da bo za zdaj včasih pogledal na Doppen.

Prišli so v zaliv z najetim čolnom.

Edevart ni bil jako pogumen, saj to pot ni prišel ne z ribiškim čolnom, ne z zvrhano ladjo blaga, prišel je z dvema tujima človekoma, kaj poreče oče in kaj porečeta sestri, predvsem pa Joakim, kaj poreče on?

Ko so krenili v zaliv, so videli ljudi, ki so na klečeh sušili ribe, začudene ljudi, radovedne ljudi, ki so tam stali in gledali; Edevart je na svoji klopici nekoliko vase zlezal. Da, mož iz Ofotskega fjorda je bil tudi letos tukaj in je sušil ribe. Ni vrnil tolarjev, ki mu jih je lani posodil Edevart, prejkone ni mogel, sin, kramar Nils, ga je preveč molzel. A zgrebel je vse, kar je le mogel, in nakupil tudi letos rib.

Pristali so pri kolibah za čolne in šli gori proti vasi. Edevart je nosil prtljago. Kako neki bo?

Ni bilo slabo, nikakor ne. Lovizo Magreto je pot poživila, to je bila zanjo izpremema in nova okolica, ni bilo tisto stopanje po lastnih sledeh kakor po ves dan na Doppen, bila je prijazna in lepa in se je prikupila Pavlini. Haabjörg se je udomačila od prvega trenutka, takoj je dobila štacunsko mačko z nekoliko mladiči, mimo tega se je sprijateljila s starim očetom in mu pripovedovala o Ameriki. Joakima ni bilo doma.

Ne, res, ni bilo slabo. Že to, da so bile hiše beljene, je vedrilo Lovizo Magreto, in rekla je: »Saj to imaš doma veliko poslopje, Edevart! Kamenite stopnice in vse drugo!«

»Ne, veliko ravno ni, pa nam je zadostovalo!« Sramežljivo ji je razkazoval štacuno z malo policami in predali, nato ozko pisarno, nazadnje še ožjo kamro, vse je bilo čedno, toda tako majčkeno. Vprašal je: »Ali bi se mogla stisniti v to kamro, kaj praviš?«

»Seveda,« je odgovorila, »zakaj pa ne!«

On: »Saj bo samo za prvo silo, pozneje bom zidal.«

»Kje bo spala Haabjörg?«

»To bomo premislili,« je odgovoril. »Kaj pa pri Pavlini? Že sta si dobri prijateljici.«

»No, in ti sam? Ali boš ostal brez strehe?«

»Jaz sam? Nič se ne boj zame! Zame je dobro povsod.«

Hodila sta po dvorišču in pogledala v mali hlev. Loviza Magreta je smrkaje vsrknila duh in vzkliknila, ko ga je spoznala: »Moj Bog, kako spet to diši! Kadar pridejo drevi krave domov, bom molzla!«

Edevart je pregledal štacuno, in Pavlina mu je poročala, katero blago je bilo spet razprodano. »Treba bo več naročiti,« je rekel. »Kje je Hosea?«

»Hosea? I, ona je vendar pri Ezri. Premisli si, poleti je malone utekla, da se je poročila!« se je zasmejala Pavlina. »Saj fan-

tu je šlo skoro za glavo, hahaha, in jaz si niti upala nisem tebi povedati in ti o tem oisati. No, nič zato, dobro se jima godi. Ezra je možak, vse poletje je sušil barje, in res je vredno pogledati, kako mu tam vse raste. Zdaj imata že dve kravi... Pa kaj sem že hotela vprašati: ali je to tista dama, ki sva ji pisala v Ameriko?«

»Da, ona je. Poglej, res je prišla!«

»Ali je bila poročena?«

»Poročena. Njen mož je izginil.«

»Rekel si, da je neumna, pa tega nisem opazila.«

»Ne, to je najbrže prešlo. To mi nič mar. Kje je Joakim?«

»V Kvaelskem fjordu. Zahotelo se mu je, da bi spet poskusil z mrežo. To bo pač samo kratka vožnja zdaj med žetvijo, sicer je pa že en roj zajel.«

Edevart je vzkliknil: »Roj je zajel?«

»Da, piše, da že dvakrat, tolste slaničke, drage slaničke. Po množini, pravi, da ni to nič proti temu, kar je zajel v vnanjem zalivu, ali ker je dobro blago, mu bo vrglo pošten delež.«

»Čudovito!« je zamrmral Edevart. »Tega Joakima se res sreča drži!«

»Zdaj je že potreboval mrvico sreče,« je rekla Pavlina, »zato je odrinil. Prizidati mora hlev.«

»Kaj hlev ni dosti velik?«

(Dalje)

—o—

UMOR V NEMČIJI

Pred dnevi je bil umorjen s šestimi strelji hrvaški politični begunec in eden izmed voditeljev hrvaških nacionalistov v begunstvu 42-letni Nikola Miličević, ki je živel v Frankfurtu. Miličević je bil eden izmed osmih voditeljev hrvaških nacionalističnih skrajnežev v begunstvu, ki jih je zahtevala jugoslovanska vlada l. 1978 v zameno za nemške teroriste, ki so jih aretirali v Jugoslaviji. Dolžila ga je sodelovanja pri umoru jugoslovanskega konzula Zdovca. Vendar je nemška vlada odrekla izročitev, ker je smatrala, da Miličevićovo pajdaštvo pri umoru konzula Zdovca ni bilo dovolj dokazano. Nemška policija tipa glede Miličevićevega umora v temi.

—o—

DVE IZVIRNI SLOVENSKI KNJIGI

Goriška Mohorjeva družba je izdala v svoji knjižni zbirki za leto 1980 poleg koledarja dve izvirni deli: izveček iz dnevnika Vinka Beličiča »Prelistavajoč poldavnino« in knjigo fantastičnih zgodb Franca Jeza »Nevidna meja«. Z zamudo bo izšel novi zvezek primorskega biografskega leksikona.

—o—

EKUMENSKI ZBORNIK 1979

(Nadaljevanje s 6. strani)

Eveline Pahor iz Trsta, a ravno tu manjkajo štiri strani, ki smo jih že omenili, tako da je spis bistveno okrnjen. Na koncu najdemo še nekaj ekumenske kronike, ki je sicer zanimiva, a že nekoliko zastarela glede na datume.

Kljub vsem pomanjkljivostim — vseh nismo niti omenili — je zbornik »V edinosti« vreden, da ga vzame v roke, kdor le more, in se približa, čeprav kritično seznan s tem vsekakor važnim vprašanjem, zlasti za bodočnost Evrope.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151